

Arkeologisk schaktningsövervakning

Historiska lämningar i kvarteret Båten, Öregrund

**Öregrund 18:2
Raä 142
Börstils socken
Östhammars kommun
Uppland**

Linda Qviström

UPPLANDSMUSEET

Arkeologisk schaktningsövervakning

Historiska lämningar i kvarteret Båten, Öregrund

Öregrund 18:2

Raä 142

Börstils socken

Östhammars kommun

Uppland

Linda Qviström

Omslagsbild: Schaktningar för bergvärme i kvarteret Båten, Öregrund.

Rapport 2006:04, Arkeologiska avdelningen

Planer och foto: Linda Qviström

© Upplandsmuseet, 2006

Allmänt kartmaterial: Copyright Lantmäteriverket. Medgivande 507-98-3212

Upplandsmuseet, S:t Eriks gränd 6, 753 10 Uppsala
Telefon 018-16 91 00. Telefax 018-69 25 09
www.upplandsmuseet.se

Innehåll

Inledning	6
Bakgrund	6
Genomförande	7
Resultat	8
Sammanfattning	9
Referenser	10
Administrativa uppgifter	10

Inledning

I slutet av augusti 2005 utförde Upplandsmuseets arkeologiska avdelning en schaktningsövervakning i samband med installation av bergvärme i kvarteret Båten, Öregrund (1st dnr 431-6796-05, beslut 2005-07-26). Arbetet utfördes av Linda Qviström.

Bakgrund

Kvarteret Båten är beläget nordost om kyrkan i Öregrund, närmast hamnen. Inom kvarteret har lämningar efter två murade källare påträffats (UM topografiskt arkiv). Norr om detta, i kvarteret Adam, har arkeologiska undersökningar bara visat på sentida fyllning.

Bergvärmeinstallationerna berörde två fastigheter, Öregrund 18:2 och 18:4. Enligt de försök som gjorts att rekonstruera strandlinjen skulle denna i stadens äldsta skede ha gått genom kvarteret Båten, ungefär mellan de berörda fastigheterna (Söderberg 1985). Den arkeologiska övervakningen genomfördes endast vid schaktningarna inom Öregrund 18:2 som antagits ligga över den medeltida vattenlinjen.

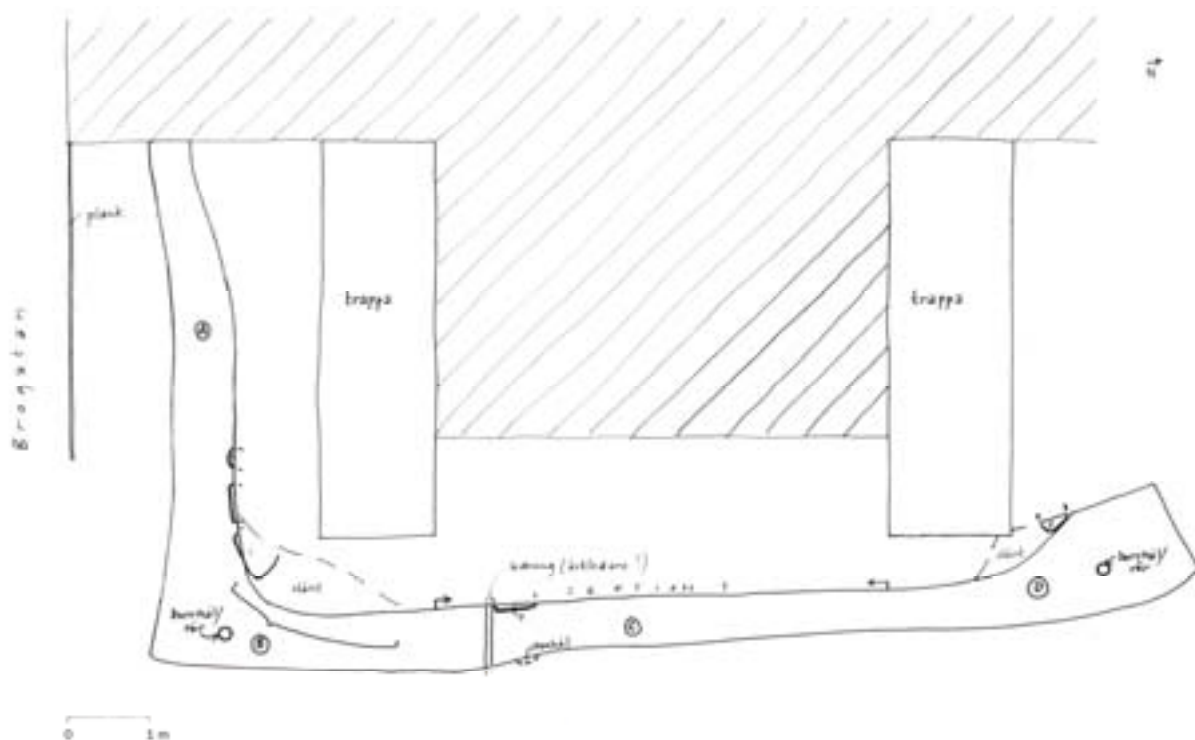

Figur 1. Översiktsplan över Öregrund med platsen för den arkeologiska schaktningsövervakningen utmärkt med stjärna. Dagens bebyggelse i kvarteret har gråmarkerats.

Genomförande

Två ungefär 0,3 m stora hål borrades inom den aktuella tomten. Mellan dessa grävdes ett schakt som var mellan 0,7 och 0,9 m djupt och mellan 0,5 och 1,2 m brett. Från detta grävdes ett lika brett men grundare schakt, djupet var här 0,4 m, in till bostadshuset på tomten. Sammanlagt grävdes ca 18 löpmeter schakt i orörd mark.

Den arkeologiska övervakningen gjordes i redan färdiggrävda schakt. En planritning och en sektionsritning, båda i skala 1:50, upprättades. I övrigt gjordes en skriftlig beskrivning av schaktet. Fotodokumentation gjordes med digitalkamera. Föremålsfynd noterades men samlades inte in.

Figur 2. Planritning över schaktet med borrhålen.

Resultat

I hela schaktet påträffades kulturlager som till största delen var ostörda. Schaktdjupet var som mest 0,9 m. Ingenstans syntes den ursprungliga markytan. Schaktets olika delar har kallats A-D (fig 2).

Inom *sträcka A* var schaktet 0,4 m djupt, och i den västra delen framkom endast vad som uppfattades som omrörda massor. Dessa utgjordes av sotig och något myllig sand med kolstänk, tegelbitar och någon mindre sten. Därefter framkom, i schaktets norra kant, en rad stenar 0,1-0,15 m under markytan. Möjligen har dessa fungerat som syllstenar. Under dessa fanns ett grått, lerigt lager.

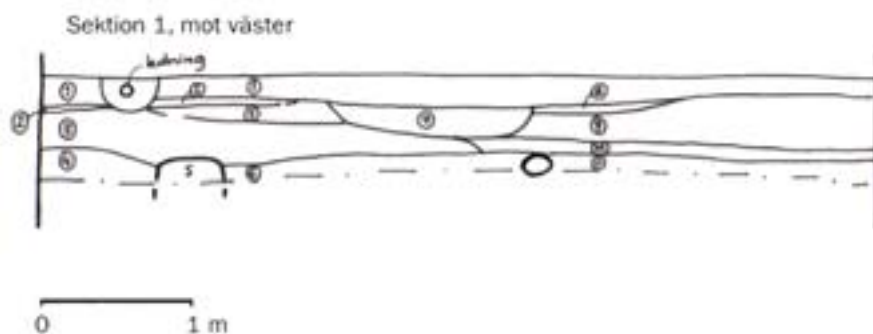
Inom *sträcka B* hade schaktet släntats kraftigt vilket försvårade dokumentationen. I huvudsak tycktes sträcka B likna sträcka A.

Sträcka C dokumenterades med en sektionsritning (fig 3). Här var schaktet 0,7 m djupt. Det översta gruslagret som representerade dagens gårdsplan var upp till 0,05 m tjockt. Under detta fanns ett sandigt och mylligt fyllnads-/utjämningslager (lager 1) och därefter en nedgrävning, möjligen ett dike (lager 2). Lagerbilden skilde sig därefter något på båda sidor om nedgrävningen/diket. Möjligen är detta en indikation på att det funnits en tomtgräns eller en markanvändningsgräns här. Söder om nedgrävningen/diket fanns en brandhorisont (lager 2 och 5). I norr var motsvarande lager inte brandpåverkade (lager 8 och 9). I botten av schaktet påträffades en ca 0,4 m stor sten (fig 3). Mitt för detta, i den motsatta schaktväggen, syntes hålet efter en borttagen sten. Möjligen har det här funnits en syllstensrad som försvunnit i samband med schaktningsarbetena.

Inom *sträcka D* såg lagerbilden ut som i den norra delen av sektion 1. Schaktdjupet var här ner till 0,9 m.

De fynd som påträffades beskrivs i samband med sektionsritningen nedan (fig 3). Till största delen utgjordes fyndmaterialet av fajans, glas och yngre rödgods. Ett kritpipsfragment och en eldslagningsflinta hittades också. Förutom detta påträffades två porslinsskärvor med blå ”ostindisk” dekor som inte kan knytas till något av de dokumenterade lagren. Inget av föremålsfynden tillvaratogs.

Generellt skulle de äldsta fynden kunna föras till 1600-1700-tal. De yngsta föremålsfynden tillhör sannolikt 1800-tal/tidigt 1900-tal.

Figur 3. Sektionsritning, sektion 1. Beskrivning av lager och föremålsfynd:

1. Brun, något myllig sand med tegelflis, något kol samt djurben. Mycket tunt grusskikt överst (som mest 0,05 m tjockt). Något handblåst fönsterglas och någon bit stenkol.
2. Mörkt brunsvart, mycket sotig sand med askfläckar.
3. Brungrå lera med grusinslag och tegelbitar.
4. Brun sand. Ej orörd mark, under detta tycks ett brandlager finnas (titthål...).
5. Tegel, kol och bränd fajans (F1). Brandlager.
6. Brungrå, lerig sand med murbruk och tegel.
7. Ljust brun askblandad (eller är det murbruk?) sand med mycket små men rätt många kolfnyk samt lite grus. Stora glasbitar, bl a flaskbotten och mynningen till en större burk i handblåst klarglas. En odecorerad, vit porslins-skärva påträffades också. Sammantaget gav fynden intryck av 1700-/1800-tal. Nedgrävning/Dike.
8. Brunt, sandigt lager. ställvis renare sand.
9. Mörkt brunt, något lerigt, mylligt och sotigt sandlager med tegel och djurben. Påträffade fynd: En yngre rödgodsskärva (lågt fat ca 400 mm i diameter, ingen dekor bevarad), botten av en liten flaska (ca 50 mm i diameter), en bit eldslagningsflinta samt fyra fajansskärvor (ett kärl, troligen en liten skål eller kopp, hög bottenring, ljusgult godsljus aningen gröntonad tennglasyr, 1700-tal?).
10. Brunt, sandigt lager (ställvis fläckar av renare sand) med någon sten och tegelbit. Ett fragment av ett kritpipsskaft samt en skärva yngre rödgoods med vitlereengobe och oxidmålning påträffades.
11. Brun, något humös och lerig sand, ställvis mycket sotig.

Sammanfattning

I augusti 2005 utförde Upplandsmuseet en arkeologisk schaktningsövervakning i samband med schaktningar för bergvärme inom fastigheten Öregrund 18:2, Kvarteret Båten, Öregrund. Totalt grävdes ungefär 18 löpmeter schakt. Djupet var mellan 0,4 och 0,9 m och bredden mellan 0,5 och 1,2 m. Kulturlager med fynddateringar till 1600-/1700-tal och fram till 1800-/1900-tal påträffades. De konstruktioner som kunde konstateras var två möjliga syllstensrader samt en nedgrävning/dike. Ingenstans påträffades orörd mark varför den sammanlagda kulturlagertjockleken inte kunde bedömas.

Referenser

Söderberg, S 1985. Östhammar Öregrund. Medeltidsstaden 63.

Upplandsmuseets (UM) topografiska arkiv.

Administrativa uppgifter

Plats: Kvarteret Båten, Öregrund 18:2, Östhammars kommun

RAÄ nr: 142, Börstils socken

Undersökningstyp: Arkeologisk schaktningsövervakning

Orsak till undersökningen: Installation av bergvärme

Undersökningsperiod: 2005-08-30

Arkeologisk personal, Upplandsmuseet: Linda Qviström

Upplandsmuseets dnr: 685/05

Upplandsmuseets projektnummer: 8168

Handläggare på länsstyrelsen i Uppsala län: Ann Segerberg

Länsstyrelsens dnr: 431-6796-05

Beslutsdatum, länsstyrelsen: 2005-07-26

Beställare: Storm i Öregrund AB

Dokumentationsmaterial: En plan- och sektionsritning i skala 1:50 förvaras i Upplandsmuseets arkiv

Fynd: Inget av fynden sparades.